

Элективті пәндер каталогы

1. **Кафедра:** Дәрілер технологиясы.
2. **Білім беру деңгейі:** Докторантура.
3. **Білім бағдарламалары:** Фармация.
4. **Курс:** 1
5. **Элективті пән атауы:** Әсері және босап шығуы модификацияланған дәрілік түрлер технологиясы.
6. **Кредит саны:** 3
7. **Мақсаты:** Әсері және босап шығуы модификацияланған дәрілік түрлер технологиясы пәнінің мақсаты жоғары бағытталған терапиялық әсері бар қазіргі заманғы дәрілік заттардың өндірісі мәселелері бойынша кәсіби дағдылар мен іскерліктерді қалыптастыру және бекіту.
8. **Міндеттері:**
  - докторанттардың білімін және практикалық дағдыларын қалыптастыру және тереңдету;
  - жаңа дәрілік түрлер мен дәрі-дәрмектерді жеткізу жүйесі;
  - бағытталған терапевтік әсері бар препараттар туралы білімдері мен дағдыларды жүйелеу және оларды кәсіби фармацевтикалық қызметтің барлық сатыларында қолдану
9. **Пәннің мазмұны:** "Әсері және босап шығуы модификацияланған дәрілік түрлер технологиясы" пәні алғаш рет ұсынылды және негізінен дипломнан кейінгі білім беру кезеңінде мамандардың біліктілігін одан әрі арттыру және сертификаттау қажеттілігімен байланысты. Қазіргі заманғы дәрілердің тез өсіп келе жатқан арсеналы туралы жан-жақты ғылыми білімі бар фармацевт маманына объективті қажеттілік туындайды.
10. **Пәнді таңдауды негіздері:** Халықтың денсаулығы - мемлекеттің тұрақты және прогрессивті дамуын қамтамасыз ететін негізгі шарттарының бірі. Сондықтан, бүгінгі таңда Қазақстанда денсаулық сақтауға үлкен көңіл бөлінуде, оның құрылымы жетілдірілуде, перспективалық мақсаттардың айқын көрінісі, экономиканың барлық секторларымен ықпалдасу, сондай-ақ заманауи ғылыми және институционалдық даму технологиялары негізінде жаңа стратегиялар енгізілуде. Жыл сайын фармацевтикалық қызметті реттейтін нормативтік-құқықтық актілер шығарылады. «Әсері модификацияланған және босап шығуы модификацияланған дәрілік түрлер технологиясы» пәні алғашқы рет ұсынылған және негізінен жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру сатысында мамандардың біліктілігін жоғарлату және аттестаттау қажеттілігіне негізделген. Фармация саласында жаңа құрылымдардың және ұйымның жаңа түрлері пайда болуына байланысты, әртүрлі мамандықтар бойынша мамандар дайындау қажеттілігі пайда болды. Қарқынды дамып келе жатқан заманауи дәрілік құралдардың арсеналы туралы ғылыми білімі бар фармацевт маманына объективті қажеттілігі анықталды. «Әсері модификацияланған және босап шығуы модификацияланған дәрілік түрлер технологиясы» циклі жоғарыда аталған негізгі қағидаларға бағытталған.
11. **Оқыту нәтижелері:**

1ОН	фармацевтік технологияның даму үрдістерін және әлемдегі және Қазақстан Республикасындағы фармацевтік ғылымның қазіргі жай-күйін біледі; дәрілік заттарды жасаудың, клиникаға дейінгі зерттеу мен клиникалық сынаудың, оларды өндірудің, сапасын бақылау мен өткізудің этикалық, құқықтық және ұйымдастырушылық мәселелері туралы; дәрілік заттар мен жаңа фармацевтік технологияны жетілдіру проблемалары туралы білімдерін көрсетеді.
2ОН	информатика мәселелерін шешуге және осы пән бойынша ақпаратты сақтауға қабілетті; фармацевтік және медициналық-биологиялық аспектілерді ескере отырып, ДЗ құру үшін өндірістің технологиялық әдістерін пайдаланады; кәсіби қызметте танудың ғылыми әдістерін қолданады.
3ОН	дәрілерді әзірлеу мен зерттеудің биофармацевтік аспектілері және оларды дәрілік препараттардың тиімділігін қамтамасыз ететін фактор ретінде дұрыс қолдану жөнінде

	өз пікірін білдіреді; логикалық және дәлелді талдауға, көпшілік алдында сөйлеуге, пікірталас жүргізуге қабілетті; ынтымақтастыққа, жанжалдарды шешуге қабілетті.
4ОН	кәсіби қызмет саласында ақпараттық және компьютерлік технологияларды пайдалануға қабілетті; ақпаратпен (анықтамалық, ғылыми) жұмыс істеу бойынша өзінің білімі мен іскерлігін беруге қабілетті; өз пікірін, зерттелетін саладағы ғылыми нәтижелерді талдауды ұсынады; презентация, жоба түрінде ресімдейді, ғылыми конференциялардағы ғылыми зерттеулердің нәтижелерін ұсынады және т. б.
5ОН	кәсіби өсумен айналысады, өзін-өзі талдау дағдыларын, жоғары білім деңгейінде оқыту тәжірибесін көрсетеді; деректер базасында ақпарат іздеуді жүргізеді, ақпаратты жүйелейді және оны нақты кәсіби міндеттерді шешу үшін пайдаланады; ғылыми зерттеулер әдістерін қолданады, ғылыми жұмыстарды жазу кезінде идеяларды әзірлейді және сыни ойлау мен дағдыларды дамытады.
6ОН	модифицирленген босап шығуы және модифицирленген әсері бар дәрілік түрлердің технологиясы саласындағы ғылыми зерттеу әдістемесін біледі, GMP ұлттық және халықаралық стандарттарына сәйкес зерттеулер жүргізу принциптерін біледі.

12. Пререквизиттер: Дәрілердің өндірістік технология, Дәрілердің фармацевтикалық және медико-биологиялық аспектілері.

13. Постреквизиттер: Зерттеу тәжірибесі.

14. Әдебиет

Негізгі:

1. Сағындықова Б. А., Анарбаева Р. М. Биофармация және дәрілік препараттарды биофармацевтік зерттеу: оқу құралы / - Электрон. текстовые дан. (2,211 КБ). - Қарағанды: Medet Group, 2021. - 172
2. Приказ МЗ № ҚР ДСМ-15 от 4 февраля 2021 года Об утверждении надлежащих фармацевтических практик
3. Меньшутина Н.В., Мишина Ю.В., Алвес С.В. Инновационные технологии и оборудование фармацевтического производства. - Т.1. – М.: Издательство БИНОМ, 2016.- 328 с., ил.
4. Меньшутина Н.В., Мишина Ю.В., Алвес С.В., Гордиенко М.Г., Гусева Е.В., Троянkin А.Ю. Инновационные технологии и оборудование фармацевтического производства.-Т.2. – М.: Издательство БИНОМ, 2013.- 480 с., ил.

Қосымша:

1. Государственная фармакопея Республики Казахстан. Т. 1: монография / М-во здравоохранения РК. - 3-е изд. ; Утв. приказом М-ва здравоохранения РК. - Алматы : Изд. дом "Жибекжолы", 2008. - 590 с.
2. Государственная фармакопея Республики Казахстан. Т. 2: монография / М-во здравоохранения РК. - 3-е изд. ; Утв. приказом М-ва здравоохранения РК. - Алматы : Изд. дом "Жибекжолы", 2009. - 797 с.
3. Государственная фармакопея Республики Казахстан. Т. 3: монография / М-во здравоохранения РК. - 3-е изд. ; Утв. приказом М-ва здравоохранения РК. - Алматы : Изд. дом "Жибекжолы", 2014. - 872 с.
4. Сағындықова Б.А. Дәрілердің өндірістік технологиясы: оқулық – Алматы, 2011. – 346 бет.

Интернет ресурс:

1. Лекарственные формы с регулируемым высвобождением. Часть 1. Системы доставки : учебное пособие / В. В. Гордеева, Г. И. Аксенова, И. Б. Васильев; И. А. Мурашкина, ГБОУ ВПО ИГМУ Минздрава России. – Иркутск : РПФ «Весь Иркутск», 2012.- 51 с. https://ismu.baikal.ru/src/downloads/c2a6ec9e_up_sistemy_dostavki_2012.pdf
2. Правила организации производства и контроля качества лекарственных средств из растительного сырья : уч. метод. пособие / Н. В. Пятигорская, И. А. Самылина, В. В. Береговых и др. ; ГБОУ ВПО Первый МГМИ им. И. М. Сеченова Минздрава России,

фармацевтический фак., каф. промышленной фармации. — СПб. : СпецЛит, 2013. — 367. <https://speclit.su/image/catalog/978-5-299-00477-9/978-5-299-00477-9.pdf>

3. Направленный транспорт лекарственных средств: от идеи до внедрения: учебно-методическое пособие / И.И. Кулакова [и др.]; ФГБОУ ВО РязГМУ Минздрава России. – Рязань: ОТС и ОП, 2018. –104 с. <http://www.chem.msu.ru/rus/books/2018/kulakova-et-al-napr/Kulakova-et-al-Napravlennyi.transport.pdf>

1. **Кафедра:** Дәрілер технологиясы.

2. **Білім беру деңгейі:** Докторантура.

3. **Білім бағдарламалары:** Фармация.

4. **Курс:** 1

5. **Элективті пән атауы:** GMP бойынша дәрілік препараттар өндірісін ұйымдастыру.

6. **Кредит саны:** 3

7. **Мақсаты:** GMP бойынша дәрілік препараттар өндірісін ұйымдастыру жөніндегі түсініктерді қалыптастыру.

8. **Міндеттері:**

- бөлмелер мен жабдықтарға қойылатын GMP талаптары;
- стерильді өндіріске қойылатын талаптар;
- таза аймақтарды жобалауға қойылатын талаптар;
- таза аймақтарда жұмыс істейтін қызметкерлерге қойылатын GMP талаптары;
- таза аймақтарды санитарлық өңдеу талаптары;
- өндіріс ішілік бақылау жүргізуге қойылатын Тиісті өндірістік тәжірибе талаптары.

9. **Пәннің мазмұны:** Тиісті өндірістік тәжірибе өнімнің мақсатына сәйкес келетін сапа стандарттары бойынша, сондай-ақ тіркеу дерекнамасының талаптарына немесе осы өнімге арналған ерекшелікке сәйкес тұрақты өндіріліп, бақыланатынына кепілдік беретін сапаны қамтамасыз ету жүйесінің бөлігі болып табылады. Тиісті өндірістік практика дәрілік заттарды өндіру кезінде өндіріске де, сапаны бақылауға да қатысты.

10. **Пәнді таңдауды негіздері:** «Дәрілік препараттар өндірісін GMP бойынша ұйымдастыру» пәні алғашқы рет ұсынылған және негізінен жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру сатысында мамандардың біліктілігін жоғарлату және аттестаттау қажеттілігіне негізделген. Тиісті өндірістік тәжірибе сапаны қамтамасыз ету жүйесінің бөлігі болып табылады. Ол өнімнің тіркеу деректері немесе спецификациясы талаптарына сәйкес белгіленген сапа стандарты бойынша үздіксіз дайындауды және бақылауды қамтамасыз етеді. Сапа кепілдігі - өнімнің сапасына жеке немесе бірлесіп әсер ететін барлық параметрлерді қамтитын кең түсінік. Бұл дәрілік құралдардың сапасының белгіленген деңгейіне жетуге бағытталған барлық іс-шаралардың нәтижесі. Тиісті өндірістік тәжірибе - сапаны қамтамасыз ету жүйесінің өнімдерді тіркеу деректері (product specification) талаптарына сәйкес өзгеріссіз дайындау және бақылау талаптарын қамтамасыз ететін бөлігі болып табылады. Жақсы өндірістік практика дәрі-дәрмек өндірісінде өндіріс пен сапаны бақылаумен байланысты.

11. **Оқыту нәтижелері:**

1ОН	GXP және GMP халықаралық стандарттарының талаптары бойынша білімдерін көрсетеді
2ОН	GMP халықаралық стандартының талаптарына сәйкес дәрілік заттың өмірлік циклін бақылау дағдыларын меңгерген
3ОН	Өзінің пайымдауларын, ақпаратты талдау және синтездеуді ұсына отырып, көпшілік алдында сөйлеу дағдыларын меңгерген
4ОН	Ақпараттық және компьютерлік технологияларды қолдануға, өз пікірін білдіруге, ғылыми конференцияларда презентация, ғылыми зерттеулер жобасы және т. б. түрінде ресімдеуге қабілетті
5ОН	Интеллектуалды және жалпы мәдени деңгейін дамытады, өзін-өзі сараптауға қабілетті

60Н	GMP бойынша дәрілік препараттарды өндіру саласындағы ғылыми зерттеу әдіснамасының білімін көрсетеді.
-----	--

12. Пререквизиттер: Дәрілердің өндірістік технологиясы, Тиісті фармацевтикалық тәжірибе.

13. Постреквизиттер: Зерттеу тәжірибесі.

14. Әдебиет

Негізгі:

1. Приказ мз № ҚР ДСМ-15 от 4 февраля 2021 года. Об утверждении надлежащих фармацевтических практик <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022167/links>
2. Меньшутина Н.В., Мишина Ю.В., Алвес С.В. Инновационные технологии и оборудование фармацевтического производства. - Т.1. – М.: Издательство БИНОМ, 2016.- 328 с., ил.
3. Меньшутина Н.В., Мишина Ю.В., Алвес С.В., Гордиенко М.Г., Гусева Е.В., Троянкин А.Ю. Инновационные технологии и оборудование фармацевтического производства.-Т.2. – М.: Издательство БИНОМ, 2013.- 480 с., ил.

Қосымша:

1. Государственная фармакопея Республики Казахстан. Т. 1: монография / М-во здравоохранения РК. - 3-е изд. ; Утв. приказом М-ва здравоохранения РК. - Алматы : Изд. дом "Жибекжолы", 2008. - 590 с.
2. Государственная фармакопея Республики Казахстан. Т. 2: монография / М-во здравоохранения РК. - 3-е изд. ; Утв. приказом М-ва здравоохранения РК. - Алматы : Изд. дом "Жибекжолы", 2009. - 797 с.
3. Государственная фармакопея Республики Казахстан. Т. 3: монография / М-во здравоохранения РК. - 3-е изд. ; Утв. приказом М-ва здравоохранения РК. - Алматы : Изд. дом "Жибекжолы", 2014. - 872 с.
4. Сағындықова, Б. А. Дәрілердің өндірістік технологиясы: оқулық /. - Алматы : Эверо, 2011. - 346 бет. с. -251экз.

Интернет ресурсы:

1. Қазақстан Республикасының Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы Кодексі (24.06.2021 ж. жағдай бойынша өзгерістермен және толықтырулармен) <http://online.zakon.kz>.

1. Кафедра: Дәрілер технологиясы.

2. Білім беру деңгейі: Докторантура.

3. Білім бағдарламалары: Фармация.

4. Курс: 1

5. Элективті пән атауы: Фармацевтикалық өңдеу және процесті валидациялау.

6. Кредит саны: 3

7. Мақсаты: Өндірістің әртүрлі кезеңдерінде құрамын, технологиясын, ерекшеліктерін өндеуді және өндірістің технологиялық процестерінің валидациясын қамтитын жоғары сапалы өнімді жасаудың фармацевтік өңдеу дағдыларын меңгеру.

8. Міндеттері:

- сапалы препараттарды жасауды, соның ішінде оның құрамын дұрыс таңдауды, технологиясын жасауды, өндірістің әртүрлі сатыларында спецификациялау жүйесін құруды негіздеу;
- дәрілік препараттардың сапасын бақылаудың әдістерін таңдауды негіздеу;
- дайын дәрілік құралдар өндірісінің технологиясын жасау;
- технологиялық процестердің валидациясы.

9. Пәннің мазмұны: Фармацевтік өңдеу процесі сапалы препаратты жасауға бағытталуы және оның құрамын негізделген таңдауды, технологияны өндеуді, өндірістің әртүрлі кезеңдерінде ерекшеліктер жүйесін құруды, талдамалық әдістемелер мен технологиялық процестердің валидациясын, зерттеу бөлімшелерінен өндірістік бөлімшелерге технологиялар трансферін және т. б. қамтуы тиіс. Валидация өнім мен процесті өндеуді, өнеркәсіптік масштабтағы өндірістік процесті валидациялауды және өнеркәсіптік өндіріс барысында процесті бақыланатын күйде ұстауды қамтиды.

10. Пәнді таңдауды негіздері: Фармацевтикалық өндіріс процесі сапалы препарат жасауға бағытталған болуы қажет және ол өзіне: құрамын таңдау, технологиясын жасау, өндірістің әртүрлі кезеңдерінде спецификациялау жүйесін жасау, аналитикалық әдістер мен технологиялық процестердің валидациясын жасау, зерттеу бөлімдерінен өндіріске технологияны көшіру және т.б. процестерді қамтуы тиіс. Процестің өмірлік цикліне негізделген валидация өзінің құрамына өнім өндірісі және процестері, өнеркәсіптік ауқымдағы өндірістік процесті валидациялауды және күнделікті өнеркәсіптік өндіріс кезінде бақыланатын процесті жүргізуді қамтиды.

Пәннің оқыту материалдары қолданыстағы заңнама, нормативтік құжаттардың ережелерін, сондай-ақ белгілі бір процестерді орындау талаптарын, құжаттарды ресімдеу және ұсыну талаптарын ескере отырып ұсынылған.

11. Оқыту нәтижелері:

1ОН	Тиісті өндірістік практикада ДП фармацевтикалық өңдеу және валидация үдерісі туралы жүйелі түсінікті көрсетеді
2ОН	Әртүрлі дәрілік түрлерді дайындау және валидациялау процесін меңгерген
3ОН	Фармацевтикалық препараттар мен медициналық құрылғыларды өндіру бойынша маңызды операцияларды валидациялаудың негізгі кезеңдерін меңгерген
4ОН	Өз ойын негіздеуді, ақпаратты талдау және синтездеуді ұсына отырып, көпшілік алдында сөйлеу дағдыларын меңгерген
5ОН	Кәсіби өсумен айналысады, өзін-өзі бағалау дағдыларын көрсетеді
6ОН	GMP ұлттық және халықаралық стандарттарына сәйкес зерттеу жүргізудің дәрілік түрлерді дайындау саласындағы ғылыми зерттеу әдіснамасын бағалайды.

12. Пререквизиттер: Дәрілердің өндірістік технология, Тиісті фармацевтикалық практика.

13. Постреквизиттер: Зерттеу тәжірибесі.

14. Әдебиет

Негізгі:

1. Сағындықова Б. А., Анарбаева Р. М. Биофармация және дәрілік препараттарды биофармацевтік зерттеу: оқу құралы / - Электрон. текстовые дан. (2,211 КБ). - Қарағанды: Medet Group, 2021. - 172
2. Фармацевтическая разработка: концепция и практические рекомендации. Научно-практическое руководство для фармацевтической отрасли / Под ред. Быковского С.Н., проф., д.х.н. Василенко И.А., проф., д фарм.н. Деминой Н.Б., к.фарм.н. и др. – М. Изд-во Перо, 2015. – 464. <https://search.rsl.ru/ru/record/01007854838>
3. Меньшутина Н.В., Мишина Ю.В., Алвес С.В. Инновационные технологии и оборудование фармацевтического производства. - Т.1. – М.: Издательство БИНОМ, 2016.- 328 с., ил.
4. Меньшутина Н.В., Мишина Ю.В., Алвес С.В., Гордиенко М.Г., Гусева Е.В., Троянкин А.Ю. Инновационные технологии и оборудование фармацевтического производства.-Т.2. – М.: Издательство БИНОМ, 2013.- 480 с., ил.

Қосымша:

1. Приказ мз № қр дсм-15 от 4 февраля 2021 года Об утверждении надлежащих фармацевтических практик. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022167/history>
2. О Руководстве по валидации процесса производства лекарственных препаратов для медицинского применения Рекомендация Коллегии Евразийской экономической комиссии от 26 сентября 2017 года № 19. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/H17RK000019>
3. Государственная фармакопея Республики Казахстан. Т. 1: монография / М-во здравоохранения РК. - 3-е изд. ; Утв. приказом М-ва здравоохранения РК. - Алматы : Изд. дом "Жибекжолы", 2008. - 590 с.
4. Государственная фармакопея Республики Казахстан. Т. 2: монография / М-во здравоохранения РК. - 3-е изд. ; Утв. приказом М-ва здравоохранения РК. - Алматы : Изд. дом "Жибекжолы", 2009. - 797 с.

5. Государственная фармакопея Республики Казахстан. Т. 3: монография / М-во здравоохранения РК. - 3-е изд. ; Утв. приказом М-ва здравоохранения РК. - Алматы : Изд. дом "Жибекжолы", 2014. - 872 с.
6. Сағындықова, Б. А. Дәрілердің өндірістік технологиясы: оқулық /. - Алматы : Эверо, 2011. - 346 бет. с. -251экз

Интернет ресурс:

1. Гладух Е.В., Чуешов В.И. Технология лекарств промышленного производства. Том 1. – 2014. – 696с. <https://www.twirpx.com/file/2721399/>
2. Технология лекарств промышленного производства: учебник: в 2 ч. / О.А. Ляпунова, Е.А.Рубан, Е.В.Гладух (и др.): Национальный фармацевтический университет. – Винница: Нова Книга, 2014. – Часть 2. – 662с. <https://www.twirpx.com/file/2721399/>

1. Кафедра:Фармацевтикалық және токсикологиялық химия

2. Білім деңгейі: докторантура

3. Мамандығы: 8D10140 Фармация

4. Курс: 1

5. Электив пән атауы: «Сапа көрсеткіштерін сынаудың физика-химиялық әдістері»

6. Кредит саны: 5 кредит

7. Мақсаты: дәрілік заттарды физика-химиялық әдістермен сынауға қажетті ғылыми зерттеулерді ұйымдастыру, жоспарлау мен іске асыру үшін докторанттар құзыреттіліктерін қалыптастыру.

8. Міндеттері:

- Заманауи ғылым мен тәжірибенің теориялық, методологиялық және технологиялық жетістіктеріне сүйене отырып дәрілік заттар сынауындағы физика-химиялық әдістердің мәні мен теориялық негіздерін түсіну қабілеттілігін қалыптастыру.
- Ғылыми-зерттеу тәжірибесі кешенінде қолдануға қажетті дәрілік заттар сынауындағы физика-химиялық әдістерді жүргізе білу қабілеті мен дағдыларын, алынған нәтижелерді интерпретациялауды қалыптастыру.
- Дәрілік заттар сынауына қажетті физика-химиялық әдістерді қолдана отырып өз бетінше зерттеу эксперименттерін жүргізу қабілетін қалыптастыру.

9. Пәнді таңдауды негіздері:

Пән докторанттарда биологиялық белсенді қосылыстардың құрылымы мен қасиеттерін анықтауда заманауи физика-химиялық әдістерді қолданып кәсіби дағдыларын қалаптастыруға негізделген. Курс аясында кең таралған және қолжетімді физика-химиялық әдістер: ИК-, ЯМР-спектроскопия, масс-спектроскопия және т.б.

Заманауи ғылым, техника мен өндіріс жетістіктеріне негізделі отырып, физика-химиялық талдау әдістерін қолдану бойынша тереңдетілген білім мен докторанттардың кәсіби құзыреттіліктерін меңгеруге қажетті талдауға алынған сынаманы дайындаудың негіздері мен тәсілдерін, алынған нәтижелерді жоғары дәлділікпен интерпретациялауды үйретеді.

Курс «Физика-химиялық әдістер көмегімен сапа көрсеткіштерін сынау» курсы 6D 110400-Фармация» мамандығының докторанттарына арналып, докторанттарда жаңа буынды мамандарды дайындауға қажетті құзыреттіліктер жиынтығын жетілдіруге негізделген.

10. Оқыту нәтижелері (құзыреттіліктер):

Білімі (когнитивтік сала)	Біліктілігі мен дағдылары (психомоторлық сала)	Жеке тұлғалық және кәсіби құзыреттіліктері (қатынастар)
<ul style="list-style-type: none"> • дәрілік заттар сынауындағы физика-химиялық әдістердің ғылыми танымындағы методологияны білу керек; • дәрілік заттар сынауындағы физика-химиялық әдістердің теориялық және эксперименталды зерттеулеріндегі методологияны білу керек; • физика-химиялық талдау әдістерінің селективтілігі , қолдануы мен сезімталдылығына байланысты, талдау объектітерінің қасиеттеріне сүйеніп талдау дәістерін таңдайды. 	<ul style="list-style-type: none"> • заманауи теория мен талдау әдістері негізінде өзіндік ғылыми зерттеулер жүргізеді; • ДЗ талдауын физикалық константалар негізінде (балқу температурасы, тығыздық, рН, сыну көрсеткіші, меншікті жұту көрсеткіші және т.б.) талдау жүргізуді біледі; • бекітілген сынаманы нормативті құжаттар мен бұйрықтар талаптарына сай безендіруді біледі; • ДЗ идентификациясы мен сандық мөлшерін анықтау үшін заманауи аппаратураны қолдануды біледі. 	<ul style="list-style-type: none"> • Өзіндік лабораториялық жұмысты көрсетіп, протокол ретінде безендіріп, сабақта көрсете алады; • Жасалаған талдау нәтижелері бойынша ДЗ сәйкестігі туралы қорытынды береді; • ДЗ сапасын регламенттейтін нормативті-хұқықтық құжаттардан аргументтерді қалыптастырады; • ДЗ фармацевтикалық талдауын жүргізуде техника қауіпсіздігі бойынша ақпарат жинай алады; • ДЗ талдауы бойынша өзіндік ой-көзқарасын қалыптастырады; • <i>Жаңа ғылыми идеяларды жинақтап, өзіндік білімі мен идеяларын ғылыми қоғамға жеткізіп, ғылыми танымдылығын кеңейтеді;</i> • <i>Ойлау мәдениеті бар, ақпаратты жақсы қабылдай алады, мақсаты мен оны жинақтау, мақсатқа жету жолдарын дұрыс қарастыра алады;</i> • <i>Ораторлық мәдениеті бойынша дағдылары жеткілікті, зерттеп жүрген саласы бойынша талдау және жинақтау жұмыстарын жақсы меңгерген.</i>

11. Әдебиеттер тізімі:

1. Арыстанова, Т. А. Фармацевтическая химия. учебник, том 2: учебник Алматы: Эверо, 2020. - 572 с
2. Арыстанова, Т. А. Фармацевтическая химия. учебник, том 1: учебник Алматы: Эверо, 2020. - 640 с
3. Государственная фармакопея Республики Казахстан.-Алматы: Издательский дом «Жибек жолы».-2008.-Том 1.- 592с.

4. Ордабаева, С. К. Анализ лекарственных препаратов, производных ароматических соединений: учеб. пособие / - Шымкент: Элем, 2022 . - 300 с
5. Руанет, В. В. Физико-химические методы исследования и техника лабораторных работ. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2018. - 496 с.
6. Халиуллин, Ф. А. Инфракрасная спектроскопия в фармацевтическом анализе: учебное пособие / - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2020. - 160 с

қазақ тілінде:

1. Арыстанова Т.Ә. Фармацевтикалық химия: оқулық.т.1-Алматы, ЖШС: «Эверо», 2015.-592 б.
2. Арыстанова Т.Ә. Фармацевтикалық химия: оқулық.т.2-Алматы, ЖШС: «Эверо», 2015.-602б.
3. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік фармакопеясы.-Алматы: «Жібек жолы» баспа үйі.-2008.-1 Т.-592б.

электрондық ресурстар:

1. Арзамасцев, А. П. Фармацевтическая химия [Электронный ресурс]: учеб. пособие / А. П. Арзамасцев. - Электрон. текстовые дан. (86,7 Мб). - М.: Изд. группа "ГЭОТАР-Медиа", 2011. - 640 с. эл. опт. диск (CD-ROM).
2. Ордабаева, С. К. Анализ лекарственных препаратов, производных ароматических соединений [Электронный ресурс]: учебное пособие / С. К. Ордабаева; М-во здравоохранения РК. ЮКГФА. - Электрон. текстовые дан.(12.5Мб). - Шымкент: ЮКГФА, 2012. - 300 с
3. Фармациядағы физикалық-химиялық әдістер. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Физико-химические методы исследования. Специальность: 5В110300-"Фармация" = Physical and chemical im pharmacy, on the absorption of electromagnetic Radiation: әдістемелік ұсыныс /С. К. Ордабаева [ж.б.]; ОКМФА; Фармацевтикалық және токсикологиялық химия каф. - Электрон. текстовые дан. (8,72 Мб). - Шымкент: Б. ж., 2013. - эл. опт. диск (CD-ROM).
4. Физико-химические методы в фармации [Электронный ресурс]: (лекционный комплекс) / Каф. Фармацевтической и токсикологической химии. - Электрон. текстовые дан. (4,12 Мб). - Шымкент : Б. и., 2012. - эл. опт. диск (CD-ROM).

қосымша:

1. Амерханова, Ш. К. Физико-химиялық анализ әдістері: әдістемелік нұсқаулар = Физико-химические методы анализа: методические указания = Physical- chemical methods of analysis : Laboratory manual on the discipline / Ш. К. Амерханова. - Алматы : Эверо, 2016. - 196 бет. с.
2. Бошкаева, А. К. Структурные исследования лекарственных средств методами физико-химического анализа: учеб. пособие / А. К. Бошкаева. - Алматы: Эверо, 2012. - 124 с.

1. **Кафедра:** Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы

2. **Дайындық деңгейі:** ғылыми-педагогикалық докторантура

3. **Білім бағдарламалары:** D140 -Фармация

4. **Оқу жылы:** 1

5. **Элективті пән атауы:** Фармациядағы маркетингтік зерттеулер тұжырымдамасы

6. **Кредит саны:** 4 кредит

7. **Мақсаты:** Ғылыми-зерттеу жұмысын орындау процесінде нәтижелерді жүйелі іздеу, жинау, талдау, түсіндіру және ұсыну үшін қажетті кәсіби құзыреттерді қалыптастыру.

8. **Пән мазмұны:** Фармацевтикалық нарыққаты сушылары набәсе келесті қартықшылықтарды алу үшін маркетингтік зерттеулер нәтижесін деалынған объективті ақпараттық-аналитикалық материалдар сызмүмкі немес. Осыған байланысты маркетингтік зерттеулер кез-келген кәсіпорынның сәтті қызметі үшін қажет, өйткеніолардыңнәтижелерінпайдаланусөзсіз тәуекел дәрежесінтөмендетеді, корпоративті (портфельдік, өсу, бәсекелестік), функционалды және аспаптық стратегиялар дынегіздейді.

9. **Міндеттері:**

– дәрілік заттар айналымы саласындағы маркетингтік зерттеулер орнын зерттеу;

- докторанттардың маркетингтік зерттеулер әдіснамасы туралы жүйелі
- фармацевтикалық нарықты зерттеуді жүзеге асыруға үйрету;
- фармацевтикалық ұйымдардың бәсекеге қабілеттілігін анықтау бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру;
- кәсіби қызмет саласында IT-технологиялар негізінде ақпаратты пайдалануды үйрету.

10. Пәнді таңдау негіздері:

Нарықтық экономика жағдайында дәрілік заттардың айналымы саласын дамыту тұтынушылардың, делдалдардың, жеткізушілердің, бәсекелестердің және тұтастай алғанда нарықтың барлық конъюнктурасының мінез-құлқын зерделеу үшін маркетингтік зерттеу әдістерін пайдалануды болжайды. Фармацевтикалық нарық қатысушыларына бәсекелестік артықшылықтарды күшейту үшін маркетингтік зерттеулер нәтижесінде алынған объективті ақпараттық-талдамалық материалдарсыз болмайды. Осыған байланысты маркетингтік зерттеулер кез келген кәсіпорынның табысты қызметі үшін қажет болып табылады, өйткені олардың нәтижелерін пайдалану сөзсіз тәуекел дәрежесін төмендетуге, корпоративтік (портфельдік, өсу, бәсекелестік), функционалдық және аспаптық стратегияларды негіздеп әзірлеуге мүмкіндік береді.

11. Оқыту нәтижелері

Білім (конгитивті сала)	Іскерліктер мен дағдылар (психомоторлық сала)	Жеке және кәсіби құзыреттер (қарым-қатынастар)
маркетингтік зерттеулердің халық аралық және еуропалық кодекс терінегізінде маркетингтік зерттеулер жүргізудің тұжырымдамалық тәсілдерін, дәрілік заттар айналымы саласындағы маркетингтік зерттеулер мен маркетингі ақпараттық қамтамасыз етудің маңызын жүйелі түсінуді көрсетеді.	фармацевтикалық нарықты маркетингтік зерттеуді жоспарлайды, іріктеме көлемін айқындайды және маркетингтік зерттеу әдістерін таңдауды негіздейді; дәрілік препараттарды тұтынушыларды зерттеу үлгісін әзірлейді; маркетингтік ортаны саралайды; казіргі заманғы маркетингтік талдау әдістерін қолдана отырып, дәрілік препараттар мен медициналық бұйымдар нарығының сыйымдылығын айқындауға, кәсіпорынның маркетингтік ортасын зерттеуге және фармацевтикалық нарықты зерттеуге, өз қорытындыларын дәлелдеуге, ғылыми зерттеулердің нәтижелерін бағалауға және түсіндіруге, байқалатын фактілер мен құбылыстарды, олардың себеп-салдарлық байланыстарын түсіндіруге, ғылыми зерттеулердің	өз пікірін, ақпаратты талдау және синтездеуді ұсына отырып, көпшілік алдында сөз сөйлеу дағдыларын меңгерген; әріптестері және денсаулық сақтау қызметкерлерімен әріптестік, сенімді өзара қарым-қатынас құрады; жұмыста мультимәдениеттілік пен ашықтықты көрсетеді; Кәсіби өсумен айналысады, өзін-өзі талдау дағдыларын, жоғары білім деңгейінде оқыту тәжірибесін көрсетеді; деректер базасында ақпарат іздеуді жүргізеді, ақпаратты жүйелейді және оны нақты кәсіби міндеттерді шешу үшін пайдаланады; ғылыми зерттеулердің нәтижелерін түсіндіреді, ғылыми жұмыстарды жазу кезінде идеяларды әзірлейді және сыни ойлау мен дағдыларды дамытады.

	<p>нәтижелерін ұсынуға және оларды жариялауға, фармацевтикалық салаға ғылыми жетістіктерді енгізуге қабілетті; фармацевтикалық және дәріханалық кәсіпорынның сұранысын, бәсекелестерін және бәсекеге қабілеттілігін сыни тұрғыдан талдайды және бағалайды; маркетингтік ақпаратты талдау жүйесінің негізінде дәрілік заттардың жекелеген топтарына қажеттілікті болжау әдістерін, фармацевтикалық тауарлардың ассортиментін зерттеу әдістерін таңдауды жүзеге асырады.</p>	
--	--	--

12.Пререквизиттер: Фармацевтикалық бейіндегі кәсіпорындардағы менеджмент және маркетинг

13.Постреквизиттер: ғылыми зерттеу

14.Әдебиет

Негізгі:

1. Арыстанов Ж.М., Ахелова Ш.Л., Зулпыхарова А.Т. Управление и экономика фармации с основами менеджмента и маркетинга: Учебник. "Sky Systems" 2021
2. Арыстанов, Ж. М. Менеджмент и маркетинг в фармации: учебное пособие / Ж. М. Арыстанов, А. Т. Токсеитова. - Алматы: Эверо, 2016. – 532 с.
3. Шертаева, К. Д., Мамытбаева К.Ж. Фармацевтикалық маркетинг: оқулық / ҚР ДС ӘДМ. ОҚМФА. - Шымкент : [б. и.], 2016. - 152 б. с
4. Medical and pharmaceutical merchandising [Текст] : textbook / К. D. Shertayeva [et.al.]. -, 2022. - 108 p.

Қосымша:

1. Кодекс Республики Казахстан от 7 июля 2020 года № 360-VI «О здоровье народа и системе здравоохранения» (с изменениями и дополнениями). Гл. 2, ст. 10; гл. 5, параграф 3; гл. 27,28; БД «Закон» <https://zan.kz>
  2. Управление и экономика фармации: учебник/под ред. И.А. Наркевича. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2017. – 928 с.
  3. Арыстанов, Ж. М. Фармация саласындағы менеджмент негіздері [Мәтін] : практикум / Ж. М. Арыстанов. - Алматы : New book, 2022. - 160 бет
- Электрондық ресурстар:
1. ПОЭК ukma.kz білім беру порталында орналастырылған
  2. Академияның кітапхана-ақпараттық орталығының сайты lib.ukma.kz
  3. ОҚМА медиатекасы <https://media.skma.edu.kz/>
  4. "Акнурпресс " сандық кітапханасы www.aknurpress.kz тіркеуден өтіп, SDH-28 жарнамалық кодын көрсетіңіз
  5. <http://aknurpress.kz/login> Sdn-28 жарнамалық коды Скопус дерекқоры <https://www.scopus.com/home.uri>
  6. Springer Дерекқоры <https://link.springer.com/>
  7. ОҚМА Репозиторийі <http://lib.ukma.kz/repository/>

8. Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>
9. «Заң» нормативтік-құқықтық актілер базасы <https://zan.kz/ru>
10. «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <https://online.zakon.kz/Medicine/>

1. **Кафедра:** Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы
2. **Дайындық деңгейі:** ғылыми-педагогикалық докторантура
3. **Білім бағдарламалары:** D140 -Фармация
4. **Курс:** 1
5. **Элективті пән атауы:** Фармацияда тиісті тәжірибенің басқару негіздері
6. **Кредит саны:** 3 кредит
7. **Мақсаты:** Нарық жағдайында қазіргі заманғы фармацевтикалық ұйымдарда сапаны басқарудың базалық қағидаттарын, санаттарын, әдістері мен құралдарын қолдану бойынша кәсіби және коммуникациялық құзыреттіліктерді қалыптастыру.
8. **Пән мазмұны:** Тиісті практикалар жүйесі дәрілік заттардың өмірлік циклінің әрбір кезеңінде стандарттарды қатаң сақтау жолымен олардың тиісті сапасын қамтамасыз етуге арналған. Тиісті фармацевтикалық практикалардың қағидалары: процестерді жіктеуді; процестердің бірізділігін, өзара байланысын, өзара іс-қимылын айқындауды; процестердің жұмыс істеуін бағалаудың өлшемшарттары мен әдістерін айқындауды; процестерді сипаттауды; процестерді талдауды және жақсартуды қамтитын процестік тәсілге негізделген.
9. **Міндеттері:**
  - жүйені құру және кәсіпорынды сертификаттауға дайындау кезінде ISO 9000 стандарттарының талаптарына сәйкес ұйымның сапа менеджменті жүйесінің құжаттамасын әзірлеу бойынша докторанттарда жүйелі білімді қалыптастыру;
  - фармацевтикалық кәсіпорында сапа менеджменті жүйесін құру және сертификаттау процесінде халықаралық стандарттарды қолдану бойынша дағдыларды қалыптастыру;
  - фармацевтикалық кәсіпорындарда сапаны басқару жүйесін құру әдістемесін зерттеу;
  - сапа саласындағы қолданыстағы заңнама талаптарының негізінде аудит және сертификаттау мәселелері бойынша жүйелі білімді қалыптастыру;
  - технологиялық операцияларды орындау барысында сапаны басқару әдістерін қолдануды үйрету;
  - кәсіби қызмет саласында IT-технологиялар негізінде ақпаратты пайдалануды үйрету.

10. Пәнді таңдау негіздері

Қазіргі уақытта фармацияда GXP халықаралық стандарттары негізінде сапа жүйесін енгізу өткір қажеттілік болып отыр. Тұтынушылардың талаптарына сәйкес келетін тұрақты сапаны қамтамасыз етпей, ұлттық экономиканы әлемдік шаруашылыққа ұтымды біріктіру және оған лайықты орын алу мүмкін еместігін атап өткен жөн. Қазіргі заманғы фармацевтикалық ұйым барлық үдерістердің сапалы орындалуына ықпал ететін басқарудың пәрменді жүйесін құруы тиіс, бұл өз кезегінде сапалы нәтижеге қол жеткізуді қамтамасыз етеді. Осылайша, сапа менеджменті ұйымдағы сапаны басқару саласына ғана емес, ол қызметтің барлық түрлерін басқарудың жүйелік тәсіліне сүйене отырып, фирманың барлық менеджмент жүйесін қамтиды. Осыған байланысты, "фармацияда тиісті практиканың ұйымдастыру негіздері (GXP)" пәнін оқыту ерекше маңызға ие болады.

10. Оқыту нәтижелері

Білімі (конгитивті орта)	Шеберлігі мен дағдылары (психомоторлы орта)	Жеке және кәсіби құзыреттіліктері (қарым - қатынастары)
сапа менеджментінің қазіргі заманғы тұжырымдамасының және сапаны басқарудың классикалық және қазіргі	фармацевтикалық кәсіпорындардағы, дәріхана ұйымдарындағы менеджментті біріктіру; сапа менеджментін менеджменттің ғылыми	өз пікірін, ақпаратты талдау және синтездеуді ұсына отырып, көпшілік алдында сөз сөйлеу дағдыларын меңгерген;

<p>заманғы әдістері мен құралдарының тетігінің негізгі қағидаларын білетіндігін және түсінетіндігін көрсетеді; тиісті фармацевтикалық практика тұжырымдамалары (GXP) арасындағы байланыстарды айқындайды және дәрілік заттардың өмірлік циклінің барлық кезеңдерінде сапаны қамтамасыз етудегі олардың ролін айқындайды</p>	<p>мектептерімен, сапаны басқару стратегиясын кәсіпорынның стратегиялық менеджментінің жалпы жүйесіне біріктіру; бизнесті басқарудың тиімді әдісі ретінде сапаны басқарудың әмбебап тұжырымдамаларын (TQM) қолданады; фармацевтикалық өнім сапасының көрсеткіштерін талдайды, өнім сапасы көрсеткіштерінің өзара байланысын айқындайды, дәрілік заттар сапасы үшін тәуекелдерді бағалауға мүмкіндік береді; сапаны басқарудың статистикалық әдістерін таңдауды негіздейді; сапа мен өнімділікті арттыруға бағытталған ұйымдастырушылық-техникалық шешімдерді іске асырады; операциялық рәсімдердің стандарттарын әзірлейді; Сапаны басқарудың әдістері мен құралдарын өз таңдауын дәлелдеуге қабілетті; тиісті фармацевтикалық практикалар қағидалары негізінде фармацевтикалық қызметті жүзеге асыратын субъектілерде жұмысты ұйымдастыруға; процестік тәсіл негізінде тауар қорларын басқаруға; сапа саласындағы реттеудің құқықтық негіздеріне сәйкес дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды сақтау, тасымалдау және сапасын бақылау жағдайларын жасауға қабілетті.</p>	<p>әріптестері және денсаулық сақтау қызметкерлерімен әріптестік, сенімді өзара қарым-қатынас құрады; жұмыста мультимәдениеттілік пен ашықтықты көрсетеді; кәсіби өсумен айналысады, өзін-өзі талдау дағдыларын, жоғары білім деңгейінде оқыту тәжірибесін көрсетеді; деректер базасында ақпарат іздеуді жүргізеді, ақпаратты жүйелейді және оны нақты кәсіби міндеттерді шешу үшін пайдаланады; ғылыми зерттеулер әдістерін қолданады, ғылыми жұмыстарды жазу кезінде идеяларды әзірлейді және сыни ойлау мен дағдыларды дамытады.</p>
---	---	---

12.Пререквизиттер: фармациядағы маркетингтік зерттеулер тұжырымдамасы

13.Постреквизиттер: ғылыми зерттеу

14.Әдебиет

Негізгі:

1. Арыстанова Т.А. Фармацевтическая система качества и надлежащие фармацевтические практики: Учебное пособие. "Sky Systems" 2021
2. Организационные и управленческие основы надлежащих практик: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова.- Жасулан 2022

3. Тиісті фармацевтикалық практикаларды ұйымдастыру және басқару негіздері : оқулық / К. Д. Шертаева , О. В. Блинова.-Жасулан 2022
4. Кодекс Республики Казахстан от 7 июля 2020 года № 360-VI «О здоровье народа и системе здравоохранения» (с изменениями и дополнениями). Гл. 2, ст. 10; гл. 5, параграф 3; гл. 27,28; БД «Закон»<https://zan.kz>«Заң» құқықтық ақпараттық электронды база
5. Шертаева, К. Д. Организация фармацевтической деятельности : учеб. пособие / К. Д. Шертаева. Г. И. Утегенова.- Жасулан 2021
6. Шертаева, К. Д. Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру : оқулық / К. Д. Шертаева. Г.И. Утегенова.-Жасулан 2021
7. Приказ и.о. Министра здравоохранения Республики Казахстан от 4 февраля 2021 года № ҚР ДСМ-15. «Об утверждении надлежащих фармацевтических практик» БД «Закон»<https://zan.kz>«Заң» құқықтық ақпараттық электронды база
8. Приказ Министра здравоохранения Республики Казахстан от 16 февраля 2021 года № ҚР ДСМ-19 «Об утверждении правил хранения и транспортировки лекарственных средств и медицинских изделий» БД «Закон»<https://zan.kz>«Заң» құқықтық ақпараттық электронды база
9. Приказ Министра здравоохранения Республики Казахстан от 17 сентября 2020 года № ҚР ДСМ-104/2020 Об утверждении Правил оптовой и розничной реализации лекарственных средств и медицинских изделий. БД «Закон»<https://zan.kz>«Заң» құқықтық ақпараттық электронды база
10. Управление и экономика фармации [Текст]: учебник / под ред. И. А. Наркевича. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2017. - 928 с.
11. Арыстанов, Ж. М. Управление и экономика фармации учебник - Алматы: Эверо, 2015г.
Қосымша:
  1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент :Жасулан, 2017. - 380 с.
  2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасулан, 2017. - 327 бет.
  3. Арыстанов, Ж. М. Организация фармацевтической деятельности: учеб. пособие . - Алматы :Эверо, 2015. - 608 с
Электрондық ресурстар:
    1. ПОЭК ukma.kz білім беру порталында орналастырылған
    2. Академияның кітапхана-ақпараттық орталығының сайты lib.ukma.kz
    3. ОҚМА медиатекасы <https://media.skma.edu.kz/>
    4. "Акнурпресс " сандық кітапханасы www.aknurpress.kz тіркеуден өтіп, SDH-28 жарнамалық кодын көрсетіңіз
    5. ОҚМА Репозиторийі <http://lib.ukma.kz/repository/>
    6. Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>
    7. «Заң» нормативтік-құқықтық актілер базасы <https://zan.kz/ru>
    8. «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <https://online.zakon.kz/Medicine/>
    9. <http://aknurpress.kz/> login Sdn-28 жарнамалық коды
    10. Скопус дерекқоры <https://www.scopus.com/home.uri>
    11. Springer Дерекқоры <https://link.springer.com/>

1. Кафедра: Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы
2. Дайындық деңгейі: ғылыми-педагогикалық докторантура
3. Білім бағдарламалары: D140 -Фармация
4. Оқу жылы: 1
5. Элективті пән атауы: Фармациядағы маркетингтік зерттеулер тұжырымдамасы
6. Кредит саны: 4 кредит

7. Мақсаты: Ғылыми-зерттеу жұмысын орындау процесінде нәтижелерді жүйелі іздеу, жинау, талдау, түсіндіру және ұсыну үшін қажетті кәсіби құзыреттерді қалыптастыру.

8. Пән мазмұны: Фармацевтикалық нарыққаты сушылары набәсе келесті қартықшылықтарды алу үшін маркетингтік зерттеулер нәтижесін деалынған объективті ақпараттық-аналитикалық материалдар сызмүмкі немес. Осыған байланысты маркетингтік зерттеулер кез-келген кәсіпорынның сәтті қызметі үшін қажет, өйткеніолардыңнәтижелерінпайдаланусөзсіз тәуекел дәрежесінтөмендетеді, корпоративті (портфельдік, өсу, бәсекелестік), функционалды және аспаптық стратегиялар дынегіздейді.

9. Міндеттері:

- дәрілік заттар айналымы саласындағы маркетингтік зерттеулер орнын зерттеу;
- докторанттардың маркетингтік зерттеулер әдіснамасы туралы жүйелі
- фармацевтикалық нарықты зерттеуді жүзеге асыруға үйрету;
- фармацевтикалық ұйымдардың бәсекеге қабілеттілігін анықтау бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру;
- кәсіби қызмет саласында IT-технологиялар негізінде ақпаратты пайдалануды үйрету.

10. Пәнді таңдау негіздері:

Нарықтық экономика жағдайында дәрілік заттардың айналымы саласын дамыту тұтынушылардың, делдалдардың, жеткізушілердің, бәсекелестердің және тұтастай алғанда нарықтың барлық конъюктурасының мінез-құлқын зерделеу үшін маркетингтік зерттеу әдістерін пайдалануды болжайды. Фармацевтикалық нарық қатысушыларына бәсекелестік артықшылықтарды күшейту үшін маркетингтік зерттеулер нәтижесінде алынған объективті ақпараттық-талдамалық материалдарсыз болмайды. Осыған байланысты маркетингтік зерттеулер кез келген кәсіпорынның табысты қызметі үшін қажет болып табылады, өйткені олардың нәтижелерін пайдалану сөзсіз тәуекел дәрежесін төмендетуге, корпоративтік (портфельдік, өсу, бәсекелестік), функционалдық және аспаптық стратегияларды негіздеп әзірлеуге мүмкіндік береді.

11. Оқыту нәтижелері

Білім (конгитивті сала)	Іскерліктер мен дағдылар (психомоторлық сала)	Жеке және кәсіби құзыреттер (қарым-қатынастар)
<p>маркетингтік зерттеулердің аралық және еуропалық кодекс терінегізінде маркетингтік зерттеулер жүргізудің тұжырымдамалық тәсілдерін, дәрілік заттар айналымысаласындағы маркетингілік зерттеулер мен маркетингі ақпараттық қамтамасы зетудің маңызын жүй елітүсінуді көрсетеді.</p>	<p>фармацевтикалық нарықты маркетингтік зерттеуді жоспарлайды, іріктеме көлемін айқындайды және маркетингтік зерттеу әдістерін таңдауды негіздейді; дәрілік препараттарды тұтынушыларды зерттеу үлгісін әзірлейді; маркетингтік ортаны саралайды; казіргі заманғы маркетингтік талдау әдістерін қолдана отырып, дәрілік препараттар мен медициналық бұйымдар нарығының сыйымдылығын айқындауға, кәсіпорынның маркетингтік ортасын зерттеуге және фармацевтикалық нарықты зерттеуге, өз қорытындыларын дәлелдеуге, ғылыми зерттеулердің нәтижелерін бағалауға және түсіндіруге, байқалатын фактілер</p>	<p>өз пікірін, ақпаратты талдау және синтездеуді ұсына отырып, көпшілік алдында сөз сөйлеу дағдыларын меңгерген; әріптестері және денсаулық сақтау қызметкерлерімен әріптестік, сенімді өзара қарым-қатынас құрады; жұмыста мультимәдениеттілік пен ашықтықты көрсетеді; Кәсіби өсумен айналысады, өзін-өзі талдау дағдыларын, жоғары білім деңгейінде оқыту тәжірибесін көрсетеді; деректер базасында ақпарат іздеуді жүргізеді, ақпаратты жүйелейді және оны нақты кәсіби міндеттерді шешу үшін пайдаланады; ғылыми зерттеулердің нәтижелерін</p>

	<p>мен құбылыстарды, олардың себеп-салдарлық байланыстарын түсіндіруге, ғылыми зерттеулердің нәтижелерін ұсынуға және оларды жариялауға, фармацевтикалық салаға ғылыми жетістіктерді енгізуге қабілетті;</p> <p>фармацевтикалық және дәріханалық кәсіпорынның сұранысын, бәсекелестерін және бәсекеге қабілеттілігін сыни тұрғыдан талдайды және бағалайды; маркетингтік ақпаратты талдау жүйесінің негізінде дәрілік заттардың жекелеген топтарына қажеттілікті болжау әдістерін, фармацевтикалық тауарлардың ассортиментін зерттеу әдістерін таңдауды жүзеге асырады.</p>	<p>түсіндіреді, ғылыми жұмыстарды жазу кезінде идеяларды әзірлейді және сыни ойлау мен дағдыларды дамытады.</p>
--	---	---

12.Пререквизиттер: Фармацевтикалық бейіндегі кәсіпорындардағы менеджмент және маркетинг

13.Постреквизиттер: ғылыми зерттеу

14.Әдебиет

Негізгі:

5. Арыстанов Ж.М., Ахелова Ш.Л., Зулпыхарова А.Т. Управление и экономика фармации с основами менеджмента и маркетинга: Учебник. "Sky Systems" 2021
  6. Арыстанов, Ж. М. Менеджмент и маркетинг в фармации: учебное пособие / Ж. М. Арыстанов, А. Т. Токсеитова. - Алматы: Эверо, 2016. – 532 с.
  7. Шертаева, К. Д., Мамытбаева К.Ж. Фармацевтикалық маркетинг: оқулық / ҚР ДС ӘДМ. ОҚМФА. - Шымкент : [б. и.], 2016. - 152 б. с
  8. Medical and pharmaceutical merchandising [Текст] : textbook / К. D. Shertayeva [et.al.]. -, 2022. - 108 p.
- Қосымша:
4. Кодекс Республики Казахстан от 7 июля 2020 года № 360-VI «О здоровье народа и системе здравоохранения» (с изменениями и дополнениями). Гл. 2, ст. 10; гл. 5, параграф 3; гл. 27,28; БД «Закон» <https://zan.kz>
  5. Управление и экономика фармации: учебник/под ред. И.А. Наркевича. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2017. – 928 с.
  6. Арыстанов, Ж. М. Фармация саласындағы менеджмент негіздері [Мәтін] : практикум / Ж. М. Арыстанов. - Алматы : New book, 2022. - 160 бет
- Электрондық ресурстар:
11. ПОЭК ukma.kz білім беру порталында орналастырылған
  12. Академияның кітапхана-ақпараттық орталығының сайты lib.ukma.kz
  13. ОҚМА медиатекасы <https://media.skma.edu.kz/>
  14. "Aknurpress " сандық кітапханасы www.aknurpress.kz тіркеуден өтіп, SDH-28 жарнамалық кодын көрсетіңіз

15. <http://aknurpress.kz/login> Sdn-28 жарнамалық коды Скопус дерекқоры
<https://www.scopus.com/home.uri>
16. Springer Дерекқоры <https://link.springer.com/>
17. ОҚМА Репозиторийі <http://lib.ukma.kz/repository/>
18. Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>
19. «Заң» нормативтік-құқықтық актілер базасы <https://zan.kz/ru>
20. «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <https://online.zakon.kz/Medicine/>

1. Кафедра: Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы

2. Дайындық деңгейі: ғылыми-педагогикалық докторантура

3. Білім бағдарламалары: D140 – Фармация

4. Курс: 1

5. Элективті пән атауы: Фармацияда тиісті тәжірибенің басқару негіздері

6. Кредит саны: 3 кредит

7. Мақсаты: Нарық жағдайында қазіргі заманғы фармацевтикалық ұйымдарда сапаны басқарудың базалық қағидаттарын, санаттарын, әдістері мен құралдарын қолдану бойынша кәсіби және коммуникациялық құзыреттіліктерді қалыптастыру.

8. Пән мазмұны: Тиісті практикалар жүйесі дәрілік заттардың өмірлік циклінің әрбір кезеңінде стандарттарды қатаң сақтау жолымен олардың тиісті сапасын қамтамасыз етуге арналған. Тиісті фармацевтикалық практикалардың қағидалары: процестерді жіктеуді; процестердің бірізділігін, өзара байланысын, өзара іс-қимылын айқындауды; процестердің жұмыс істеуін бағалаудың өлшемшарттары мен әдістерін айқындауды; процестерді сипаттауды; процестерді талдауды және жақсартуды қамтитын процестік тәсілге негізделген.

9. Міндеттері:

- жүйені құру және кәсіпорынды сертификаттауға дайындау кезінде ISO 9000 стандарттарының талаптарына сәйкес ұйымның сапа менеджменті жүйесінің құжаттамасын әзірлеу бойынша докторанттарда жүйелі білімді қалыптастыру;
- фармацевтикалық кәсіпорында сапа менеджменті жүйесін құру және сертификаттау процесінде халықаралық стандарттарды қолдану бойынша дағдыларды қалыптастыру;
- фармацевтикалық кәсіпорындарда сапаны басқару жүйесін құру әдістемесін зерттеу;
- сапа саласындағы қолданыстағы заңнама талаптарының негізінде аудит және сертификаттау мәселелері бойынша жүйелі білімді қалыптастыру;
- технологиялық операцияларды орындау барысында сапаны басқару әдістерін қолдануды үйрету;
- кәсіби қызмет саласында IT-технологиялар негізінде ақпаратты пайдалануды үйрету.

10. Пәнді тандау негіздері

Қазіргі уақытта фармацияда GXP халықаралық стандарттары негізінде сапа жүйесін енгізу өткір қажеттілік болып отыр. Тұтынушылардың талаптарына сәйкес келетін тұрақты сапаны қамтамасыз етпей, ұлттық экономиканы әлемдік шаруашылыққа ұтымды біріктіру және оған лайықты орын алу мүмкін еместігін атап өткен жөн. Қазіргі заманғы фармацевтикалық ұйым барлық үдерістердің сапалы орындалуына ықпал ететін басқарудың пәрменді жүйесін құруы тиіс, бұл өз кезегінде сапалы нәтижеге қол жеткізуді қамтамасыз етеді. Осылайша, сапа менеджменті ұйымдағы сапаны басқару саласына ғана емес, ол қызметтің барлық түрлерін басқарудың жүйелік тәсіліне сүйене отырып, фирманың барлық менеджмент жүйесін қамтиды. Осыған байланысты, "фармацияда тиісті практиканың ұйымдастыру негіздері (GXP)" пәнін оқыту ерекше маңызға ие болады.

10. Оқыту нәтижелері

Білімі (конгитивті орта)	Шеберлігі мен дағдылары (психомоторлы орта)	Жеке және кәсіби құзыреттіліктері (қарым - қатынастары)
-----------------------------	--	---

<p>сапа менеджментінің қазіргі заманғы тұжырымдамасының және сапаны басқарудың классикалық және қазіргі заманғы әдістері мен құралдарының тетігінің негізгі қағидаларын білетіндігін және түсінетіндігін көрсетеді; тиісті фармацевтикалық практика тұжырымдамалары (GXP) арасындағы байланыстарды айқындайды және дәрілік заттардың өмірлік циклінің барлық кезеңдерінде сапаны қамтамасыз етудегі олардың рөлін айқындайды</p>	<p>фармацевтикалық кәсіпорындардағы, дәріхана ұйымдарындағы менеджментті біріктіру; сапа менеджментін менеджменттің ғылыми мектептерімен, сапаны басқару стратегиясын кәсіпорынның стратегиялық менеджментінің жалпы жүйесіне біріктіру; бизнесті басқарудың тиімді әдісі ретінде сапаны басқарудың әмбебап тұжырымдамаларын (TQM) қолданады; фармацевтикалық өнім сапасының көрсеткіштерін талдайды, өнім сапасы көрсеткіштерінің өзара байланысын айқындайды, дәрілік заттар сапасы үшін тәуекелдерді бағалауға мүмкіндік береді; сапаны басқарудың статистикалық әдістерін таңдауды негіздейді; сапа мен өнімділікті арттыруға бағытталған ұйымдастырушылық-техникалық шешімдерді іске асырады; операциялық рәсімдердің стандарттарын әзірлейді; Сапаны басқарудың әдістері мен құралдарын өз таңдауын дәлелдеуге қабілетті; тиісті фармацевтикалық практикалар қағидалары негізінде фармацевтикалық қызметті жүзеге асыратын субъектілерде жұмысты ұйымдастыруға; процестік тәсіл негізінде тауар қорларын басқаруға; сапа саласындағы реттеудің құқықтық негіздеріне сәйкес дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды сақтау, тасымалдау және сапасын бақылау</p>	<p>өз пікірін, ақпаратты талдау және синтездеуді ұсына отырып, көпшілік алдында сөз сөйлеу дағдыларын меңгерген; әріптестері және денсаулық сақтау қызметкерлерімен әріптестік, сенімді өзара қарым-қатынас құрады; жұмыста мультимәдениеттілік пен ашықтықты көрсетеді; кәсіби өсумен айналысады, өзін-өзі талдау дағдыларын, жоғары білім деңгейінде оқыту тәжірибесін көрсетеді; деректер базасында ақпарат іздеуді жүргізеді, ақпаратты жүйелейді және оны нақты кәсіби міндеттерді шешу үшін пайдаланады; ғылыми зерттеулер әдістерін қолданады, ғылыми жұмыстарды жазу кезінде идеяларды әзірлейді және сыни ойлау мен дағдыларды дамытады.</p>
--	--	---

	жағдайларын қабілетті.	жасауға	
--	---------------------------	---------	--

12.Пререквизиттер: фармацевтиядығы маркетингтік зерттеулер тұжырымдамасы

13.Постреквизиттер: ғылыми зерттеу

14.Әдебиет

Негізгі:

12. Арыстанова Т.А. Фармацевтическая система качества и надлежащие фармацевтические практики: Учебное пособие. "Sky Systems" 2021
13. Организационные и управленческие основы надлежащих практик: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова.- Жасулан 2022
14. Тиісті фармацевтикалық практикаларды ұйымдастыру және басқару негіздері : оқулық / К. Д. Шертаева , О. В. Блинова.-Жасулан 2022
15. Кодекс Республики Казахстан от 7 июля 2020 года № 360-VI «О здоровье народа и системе здравоохранения» (с изменениями и дополнениями). Гл. 2, ст. 10; гл. 5, параграф 3; гл. 27,28; БД «Закон»<https://zan.kz>«Заң» құқықтық ақпараттық электронды база
16. Шертаева, К. Д. Организация фармацевтической деятельности : учеб. пособие / К. Д. Шертаева, Г. И. Утегенова.- Жасулан 2021
17. Шертаева, К. Д. Фармацевтикалық қызметті ұйымдастыру : оқулық / К. Д. Шертаева, Г.И. Утегенова.-Жасулан 2021
18. Приказ и.о. Министра здравоохранения Республики Казахстан от 4 февраля 2021 года № ҚР ДСМ-15. «Об утверждении надлежащих фармацевтических практик» БД «Закон»<https://zan.kz>«Заң» құқықтық ақпараттық электронды база
19. Приказ Министра здравоохранения Республики Казахстан от 16 февраля 2021 года № ҚР ДСМ-19 «Об утверждении правил хранения и транспортировки лекарственных средств и медицинских изделий» БД «Закон»<https://zan.kz>«Заң» құқықтық ақпараттық электронды база
20. Приказ Министра здравоохранения Республики Казахстан от 17 сентября 2020 года № ҚР ДСМ-104/2020 Об утверждении Правил оптовой и розничной реализации лекарственных средств и медицинских изделий. БД «Закон»<https://zan.kz>«Заң» құқықтық ақпараттық электронды база
21. Управление и экономика фармации [Текст]: учебник / под ред. И. А. Наркевича. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2017. - 928 с.
22. Арыстанов, Ж. М. Управление и экономика фармации учебник - Алматы: Эверо, 2015г.
Қосымша:
4. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент :Жасулан, 2017. - 380 с.
5. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасулан, 2017. - 327 бет.
6. Арыстанов, Ж. М. Организация фармацевтической деятельности: учеб. пособие . - Алматы :Эверо, 2015. - 608 с
Электрондық ресурстар:
12. ПОЭК ukma.kz білім беру порталында орналастырылған
13. Академияның кітапхана-ақпараттық орталығының сайты lib.ukma.kz
14. ОҚМА медиатекасы <https://media.skma.edu.kz/>
15. "Акнурпресс " сандық кітапханасы www.aknurpress.kz тіркеуден өтіп, SDH-28 жарнамалық кодын көрсетіңіз
16. ОҚМА Репозиторийі <http://lib.ukma.kz/repository/>
17. Республикалық жоғары оқу орындары аралық электрондық кітапхана <http://rmebrk.kz/>
18. «Заң» нормативтік-құқықтық актілер базасы <https://zan.kz/ru>
19. «Параграф Медицина» ақпараттық жүйесі <https://online.zakon.kz/Medicine/>

20. <http://aknurpress.kz/> login Sdn-28 жарнамалық коды
 21. Скопус дерекқоры <https://www.scopus.com/home.uri>
 22. Springer Дерекқоры <https://link.springer.com/>

1. **Кафедра:** фармакогнозия
2. **Білім беру деңгейі:** ғылыми-педогогикалық докторантура
3. **Білім беру бағдарламасының атауы:** 8D10140- « Фармация»
4. **Оқу жылы:** 1
5. **Элективті пәннің атауы:** «Дәрілік шикізатты заманауи талдау әдістері»
6. **Кредит саны:** 3
7. **Мақсаты:**

Докторанттарды физика-химиялық және морфологиялық-анатомиялық әдістердің өзекті мәселелерімен, дәрілік өсімдік шикізатын дайындауды ұйымдастырумен, дәрілік өсімдіктердің химиялық құрамымен және сыныптамасымен, табиғатты ұтымды пайдалану негіздерімен, дәрілік өсімдік шикізатын дайындау процесінің тәсілдерімен және оны стандарттаумен, сондай-ақ дәрілік өсімдіктерді зерттеу саласындағы ғылыми зерттеулердің негізгі бағыттарымен таныстыру.

8. Міндеттері:

- эксперименттік зерттеулер жүргізу және алынған нәтижелерді өңдеу бойынша құзыреттерді қалыптастыру;
- білім алушыларды ДӨШ морфологиялық-анатомиялық және фитохимиялық зерттеулерінің нәтижелерін өз бетінше түсіндіруге үйрету;
- морфологиялық-анатомиялық талдау әдістемелерін, ДӨШ, жануарлар және минералды өнімдер стандарттау кезінде қолданылатын қазіргі заманғы физика-химиялық әдістерді меңгеру;
- ДӨШ биологиялық белсенді заттарды анықтау әдістемелерін әзірлеу.

9. Пәнді таңдауды негіздеу:

"Дәрілік шикізатты заманауи талдау әдістері" пәнін зерттеудің негізгі мақсаты докторанттарда дәрілік өсімдік шикізатының (ДӨШ) шынайылығын, тазалығын және сапалылығын айқындау саласында кәсіби құзыреттерді қалыптастыру болып табылады. Осы пәнді оқытудың негізгі объектілері Дәрілік өсімдіктер және дәрілік өсімдік шикізаты, жануарлар және минералды өнімдер, сондай-ақ фармацевтикалық химия, фармакогнозия білім беру бағдарламасы бойынша оқитын докторанттардың диссертациялық зерттеу объектілері болып табылады.

10. Оқыту нәтижелері (құзыреттіліктер):

Білімі (когнитивтік сала)	Біліктілігі мен дағдылар (психомоторлық сала)	Жеке тұлғалық және кәсіби құзыреттіліктері (қатынастар)
<p>- Өсімдік және жануар тектес дәрілік шикізатты фитохимиялық талдаудың негізгі ұғымдарын және оның Фармация маманының практикалық қызметі үшін маңыздылығын білуді көрсетеді. Дәрілік өсімдік шикізатының ылғалдылығын, күлін, тән сандық көрсеткіштерін (майларда — қышқыл саны, йод саны және т.б.) анықтауды біледі.</p> <p>- ҚР Денсаулық сақтау саласындағы заңнамасын,</p>	<p>- Дәрілік өсімдік шикізатын жинау кезінде экологиялық шараны сақтайды. ҒТҚ сәйкес ЛРС қабылдауды және талдау үшін іріктеуді жүргізеді, тауартану талдауының нәтижелерін статикалық өңдеуді және ресімдеуді жүргізеді.</p> <p>-Қазақстанның денсаулық сақтау саласындағы құқықтық жүйесі мен заңнамасының негіздеріне, халықаралық</p>	<p>-ҚР Денсаулық сақтау саласындағы заңнамасын, халықаралық стандарттарды, олардың құрылымын және дәрілік өсімдік шикізатын дайындау, қабылдау қағидаларын, сақтау мерзімдері мен шарттарына қойылатын талаптарды, Қазақстанның құқықтық жүйесінің негіздерін және т. б. регламенттейтін басқа да нормативтік-</p>

<p>халықаралық стандарттарды, олардың құрылымын және дәрілік өсімдік шикізатын дайындау, қабылдау қағидаларын, сақтау мерзімдері мен шарттарына қойылатын талаптарды, Қазақстанның құқықтық жүйесінің негіздерін және т. б. регламенттейтін басқа да нормативтік-техникалық құжаттаманы білуін көрсетеді.</p> <p>- Химиялық сынақ зертханаларында жұмыс істеу қауіпсіздігі, стандарттау, стандарттар, стандарттау кезінде қолданылатын заңдар, дәрілік өсімдіктер, дәрілік өсімдік шикізаты туралы жалпы ұғымды біледі. Өсімдік және жануар тектес дәрілік шикізатқа фитохимиялық талдау жүргізуді біледі. Докторанттың кәсіби қызметін жүзеге асыру үшін қажетті дағдылар мен дағдыларды қалыптастыруды біледі.</p>	<p>стандарттарға және басқа да нормативтік-техникалық құжаттамаларға сәйкес ЛРС сапасын айқындайды, дайындауды жүргізеді.</p> <p>-ҚР Денсаулық сақтау саласындағы заңнамасын, халықаралық стандарттарды, олардың құрылымын және дәрілік өсімдік шикізатын дайындау, қабылдау қағидаларын, сақтау мерзімдері мен шарттарына қойылатын талаптарды, Қазақстанның құқықтық жүйесінің негіздерін және т. б. регламенттейтін басқа да нормативтік-техникалық құжаттаманы білуін көрсетеді.</p> <p>- Фитотерапияда қолданылатын дәрілік өсімдіктермен жұмыс істеуге жарамды болашақ маман үшін негізгі қажетті ғылыми, оқу және кәсіби әдебиеттер туралы білімдерін көрсетеді.</p> <p>-ҚР Денсаулық сақтау саласындағы заңнамасын, халықаралық стандарттарды, олардың құрылымын және дәрілік өсімдік шикізатын дайындау, қабылдау қағидаларын, сақтау мерзімдері мен шарттарына қойылатын талаптарды, Қазақстанның құқықтық жүйесінің негіздерін және т. б. регламенттейтін басқа да нормативтік-техникалық құжаттаманы ұстана отырып, ситуациялық міндеттерді шешеді.</p>	<p>техникалық құжаттаманы білуін көрсетеді.</p> <p>- Дәрігерлерге, фармацевтерге, халыққа оларды дайындау, қолдану және сақтау мәселелері бойынша кеңес беру үшін дәрілік өсімдік шикізаты туралы ақпаратты іздестіруді және өңдеуді жүргізеді;</p> <p>- Студенттерге ақпаратпен (оқу, анықтамалық, ғылыми)жұмыс істеу бойынша өз білімдері мен дағдыларын береді</p> <p>- дәрілік өсімдіктерге салыстырмалы талдау жүргізу және оларды медицинада қолдану;</p> <p>- халықта дәрілік зат ретінде қолданылатын улы өсімдіктерге салыстырмалы талдау жүргізу.</p>
--	---	---

11.Әдебиет:

Негізгі:

1.Орынбасарова, К. К. Дәрілік өсімдік шикізаттарын фармакогностикалық талдау : оқу құралы. - Алматы : ЭСПИ, 2021. - 308 бет.

2. Бошкаева А. К.Структурные исследования лекарственных веществ методами физико-химического анализа:учеб. пособие. - Алматы : New book, 2022. - 276

Қосымша:

1. Қазақстан Республикасының мемлекеттік фармакопеясы. Т. 1 [Мәтін] : монография / ред. А.О. Төлегенова ; ҚР денсаулық сақтау министрлігі. - 1-ші бас. - Алматы : Жібекжолы, 2008. - 592 бет. с
2. Қазақстан Республикасының мемлекеттік фармакопеясы. 2 т. [Мәтін] : монография / ҚР Республикасының денсаулық сақтау министрлігі ; ред. А.О. Төлегенова. - 1-ші бас. - Алматы : Жібекжолы, 2009. - 792 бет с
3. Қазақстан Республикасының мемлекеттік фармакопеясы. Т. 3 [Мәтін] : монография / ҚР денсаулық сақтау министрлігі. - 1-бас. ; ҚР Денсаулық сақтау министрінің бұйрығымен бекіт. - Алматы : Жібек жолы, 2014. - 864 бет. с
4. Государственная фармакопея Республики Казахстан. Т. 1 [Текст] : монография / ред. А. У. Тулегенова; М-во здравоохранения РК. - 1-е изд. - Алматы : Жибекжолы, 2008. - 592 с
5. Государственная фармакопея Республики Казахстан. Т. 2 [Текст] : монография / под ред. А. У. Тулегеновой ; М-во здравоохранения РК. - 1-е изд. - Алматы : Жибекжолы, 2009. - 804 с
6. Государственная фармакопея Республики Казахстан. Т. 3 [Текст] : монография / М-во здравоохранения РК. - 3-е изд. ; Утв. приказом М-ва здравоохранения РК. - Алматы : Изд. дом "Жибекжолы", 2014. - 872 с
7. Государственная Фармакопея СССР. Вып. 1. Общие методы анализа [Текст] : учебник / М-во здравоохранения СССР. - 11-е изд., доп. - М. : Медицина, 1987. - 336 с. : ил
8. Государственная Фармакопея СССР. Вып. 2. Общие методы анализа. Лекарственное растительное сырье [Текст] : учебник / М-во здравоохранения СССР. - 11-е изд., доп. - М. : Медицина, 1989. - 400 с. : ил
9. Лекарственные растения, растительное сырье и некоторые продукты переработки сырья животного происхождения. Ч. 1. Лекарственные растения и лекарственное растительное сырье содержащие углеводы, жиры и жироподобные вещества, витамины, терпеноиды [Текст] : учеб.-методическое пособие по фармакогнозии / Д. М. Джангозина [др.]. - 2-е изд., доп. - Алматы : Эверо, 2014. - 208 с
10. Лекарственные растения, лекарственное растительное сырье и некоторые продукты переработки сырья животного происхождения. Ч. 2. Лекарственные растения и лекарственное растительное сырье, содержащие сердечные гликозиды, сапонины, алколоиды [Текст] : учеб.-методическое пособие по фармакогнозии / Д. М. Джангозина [и др.]. - 2-е изд., доп. - Алматы : Эверо, 2014. - 194 с

Электронды басылымдар

1. Джангозина Д.М., Лосева И.В., Ивлева Л.П., Дербуш С.Н. Лекарственные растения, лекарственное растительное сырье и некоторые продукты переработки сырья животного происхождения. Учебное пособие по фармакогнозии. Издание второе, доп. Часть II: Лекарственные растения и лекарственное растительное сырье, содержащие сердечные гликозиды, сапонины, алкалоиды. – Алматы: издательство «Эверо», 2020/
https://www.elib.kz/ru/search/read_book/746

2. Джангозина Д.М., Лосева И.В., Ивлева Л.П., Дербуш С.Н. Лекарственные растения, лекарственное растительное сырье и некоторые продукты переработки сырья животного происхождения. Учебное пособие по фармакогнозии. Издание второе, доп. Часть I: Лекар-ственные растения и лекарственное растительное сырье, содержащие углеводы, жиры и жироподобные вещества, витамины, терпеноиды. – Алматы: издательство «Эверо», 2018.
https://www.elib.kz/ru/search/read_book/744/

3. Джангозина Д.М., Лосева И.В., Ивлева Л.П., Дербуш С.Н. Лекарственные растения, лекарственное растительное сырье и некоторые продукты переработки сырья животного происхождения. Учебное пособие по фармакогнозии. Издание второе, доп. Часть III: Лекарственные растения и лекарственное растительное сырье, содержащие фенольные соединения и их гликозиды; кумарины, хромоны, лигнаны, антраценпроизводные,

флавоноиды, дубильные вещества, биологически активные вещества малоизученного состава и лекарственное сырье животного происхождения. –Алматы: издательство «Эверо», 2020. –https://www.elib.kz/ru/search/read_book/748/

1. Кафедра: фармакогнозия

2. Білім беру деңгейі: ғылыми-педогогикалық докторантура

3. Білім беру бағдарламасының атауы: 8D10140- « Фармация»

4. Оқу жылы: 1

5. Элективті пәннің атауы: « Дәрілік өсімдік шикізатын алу кезіндегі қауіпсіздік және экологиялық аспектілер»

6. Кредит саны:3

7. Мақсаты:

Өсімдіктердің өсу жағдайлары, әртүрлі экологиялық факторлар, өсімдіктердің экологиялық топтарын бөлу принциптері және өсімдіктердің қауымдастық режимдерін қалыптастыру мүмкіндігі, өсіп келе жатқан жағдайларға қатысты өсімдіктерді бағалау дағдыларын дамыту туралы идеяларды дамытуға ықпал ету.

8. Міндеттері:

- докторанттарда экологиялық зерттеулер дағдыларын игеруді қалыптастыру және оларды практикада қолдану, дамыту.

- ресурстарды үнемдейтін және қалдықтары аз технологияларды енгізу;

- тапшы табиғи ресурстарды баламалы ресурстарға ауыстыру және қайталама шикізатты пайдалану;

- әдіснамалық тәсілді және қоршаған ортаның сапасын бағалау көрсеткіштерінің жүйесін әзірлеу;

- табиғатты ұтымды пайдалану және қоршаған ортаны қорғау технологияларын әзірлеу мен қолдануды жүзеге асыру, техногендік әсерді болжауды жүзеге асыру, қорық ісінде ресурстарды пайдаланудың құқықтық қатынастарын реттейтін нормативтік құқықтық актілерді білу және оларды практикада қолдана білу қабілеті.

9. Пәнді таңдауды негіздеу:

Соңғы жылдары адамның қоршаған ортаға әсері туралы көптеген жұмыстар пайда болды. Олар адамның табиғатпен қақтығысы, адамның табиғаттағы экологиялық тепе-теңдікті бұзуы және жақын болашақта жаһандық экологиялық апаттың басталуы туралы жиі жаза бастады. Көптеген батыс ғалымдары экологиялық дағдарыс халық санының өсіп келе жатқан өсуінің және техникалық революция дәуіріндегі адамның өндірістік белсенділігінің артуының тікелей салдары деп санайды. Біздің елде ормандарды қалпына келтіруді тек орман шаруашылығы ғана емес, сонымен қатар қоғамдық ұйымдар да жүзеге асырады.

10. Оқыту нәтижелері (құзыреттіліктер):

Білімі (когнитивтік сала)	Біліктілігі мен дағдылар (психомоторлық сала)	Жеке тұлғалық және кәсіби құзыреттіліктері (қатынастар)
-Әлеуметтік-экологиялық-экономикалық жүйелердің тұрақты дамуын және дәрілік өсімдіктер ортасының сапасын қамтамасыз етудегі экологиялық құрамдас бөліктің маңыздылығын зерттеу білімін көрсетеді. Дәрілік өсімдіктер ортасының жүйелік тұтастығын сақтаудың	- Дәрілік өсімдік шикізатын жинау кезінде экологиялық шараны сақтайды. - НТҚ сәйкес ДӨШ қабылдауды және талдау үшін іріктеуді жүргізеді, тауартану талдауының нәтижелерін статикалық өңдеуді және ресімдеуді жүргізеді.	-ДӨШ - тен улы заттарды алу кезіндегі экологиялық аспектілерді, ДӨШ қатерсіздігін реттейтін сандық көрсеткіштерді және оларды анықтау, талдаудың қолданыстағы әдістерін жетілдіру, бизнес-жоспарларды әзірлеу әдістерін,

<p>экологиялық - экономикалық мүдделер жүйесін ашу.</p> <p>- Стандарттау саласындағы кәсіби қызмет үшін пайдаланылатын ақпаратты компьютерлік жинау, сақтау және өңдеу техникасы мен технологиясын меңгеру білімін көрсетеді.</p> <p>- Химиялық сынақ зертханаларында жұмыс істеу қауіпсіздігі, стандарттау, стандарттар, стандарттау кезінде қолданылатын заңдар, дәрілік өсімдіктер, дәрілік өсімдік шикізаты туралы жалпы ұғымды біледі.</p> <p>- Өсімдік және жануар тектес дәрілік шикізатқа фитохимиялық талдау жүргізуді біледі. Докторанттың кәсіби қызметін жүзеге асыру үшін қажетті дағдылар мен дағдыларды қалыптастыруды біледі.</p>	<p>-Қазақстанның денсаулық сақтау саласындағы құқықтық жүйесі мен заңнамасының негіздеріне, халықаралық стандарттарға және басқа да нормативтік-техникалық құжаттамаларға сәйкес ДӨШ сапасын айқындайды, дайындауды жүргізеді.</p> <p>-ҚР Денсаулық сақтау саласындағы заңнамасын, халықаралық стандарттарды, олардың құрылымын және дәрілік өсімдік шикізатын дайындау, қабылдау қағидаларын, сақтау мерзімдері мен шарттарына қойылатын талаптарды, Қазақстанның құқықтық жүйесінің негіздерін және т. б. регламенттейтін басқа да нормативтік-техникалық құжаттаманы білуін көрсетеді.</p> <p>- Фитотерапияда қолданылатын дәрілік өсімдіктермен жұмыс істеуге жарамды болашақ маман үшін негізгі қажетті ғылыми, оқу және кәсіби әдебиеттер туралы білімдерін көрсетеді.</p>	<p>ДЗ саласындағы ғылыми зерттеудің негізгі бағыттарын біледі.</p> <p>-ҚР Денсаулық сақтау саласындағы заңнамасын, халықаралық стандарттарды, олардың құрылымын және дәрілік өсімдік шикізатын дайындау, қабылдау қағидаларын, сақтау мерзімдері мен шарттарына қойылатын талаптарды, Қазақстанның құқықтық жүйесінің негіздерін және т. б. регламенттейтін басқа да нормативтік-техникалық құжаттаманы ұстана отырып, ситуациялық міндеттерді шешеді.</p>
---	--	--

Әдебиет:

Негізгі:

1.Фармакогнозия. Экотоксиканты в лекарственном растительном сырье и фитопрепаратах [Текст] : учеб. пособие / И. В. Гравель [и др.] ; М-во образования и науки РФ. - ; Рек. ГОУ ВПО Первый Московский гос. мед. ун-т им. И. М. Сеченова. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013. - 304 с

Қосымша:

1.Дәрілік өсімдіктер және дәрілік өсімдік шикізаттары : фармакогнозия пәні бойынша оқу құралы Джангозина Д. М. - Алматы : Эверо, 2014

Электронды көздер:

1. Жусупова, ГалияЕвентаевна.Методология переработки лекарственного растительного сырья [Текст] : учеб. пособие / Г. Е. Жусупова, Ю. А. Литвиненко, А. И. Жусупова; КазНУ им. аль-Фараби. - Алматы :Қазақун-ті, 2018. - 213 с. <http://elib.kaznu.kz/>
2. Джангозина Д.М., Лосева И.В., Ивлева Л.П., Дербуш С.Н. Лекарственные растения, лекарственное растительное сырье и некоторые продукты переработки сырья животного происхождения.Учебное пособие по фармакогнозии. Издание

второе, доп. Часть II: Лекар-ственные растения и лекарственное растительное сырье, содержащие сердечные гликозиды, сапонины, алкалоиды. – Алматы: издательство «Эверо», 2020/
https://www.elib.kz/ru/search/read_book/746

3. Джангозина Д.М., Лосева И.В., Ивлева Л.П., Дербуш С.Н. Лекарственные растения, лекарственное растительное сырье и некоторые продукты переработки сырья животного происхождения. Учебное пособие по фармакогнозии. Издание второе, доп. Часть I: Лекар-ственные растения и лекарственное растительное сырье, содержащие углеводы, жиры и жироподобные вещества, витамины, терпеноиды. – Алматы: издательство «Эверо», 2018.
https://www.elib.kz/ru/search/read_book/744/
4. Джангозина Д.М., Лосева И.В., Ивлева Л.П., Дербуш С.Н. Лекарственные растения, лекарственное растительное сырье и некоторые продукты переработки сырья животного происхождения. Учебное пособие по фармакогнозии. Издание второе, доп. Часть III: Лекарственные растения и лекарственное растительное сырье, содержащие фенольные соединения и их гликозиды; кумарины, хромоны, лигнаны, антраценпроиз-водные, флавоноиды, дубильные вещества, биологически активные вещества малоизученного состава и лекарственное сырье животного происхождения. – Алматы: издательство «Эверо», 2020. https://www.elib.kz/ru/search/read_book/748/

1. Кафедра: фармакогнозия

2. **Білім беру деңгейі:** ғылыми-педогогикалық докторантура
3. **Білім беру бағдарламасының атауы:** 8D10140- «Фармация»
4. **Оқу жылы:** 1
5. **Элективті пәннің атауы:** «Культивациялаудың тиімді іс-тәжірибесі және дәрілік өсімдіктерді (GACP) жинау»
6. **Кредит саны:** 3
7. **Мақсаты:** докторанттарды дәрілік өсімдік шикізатын өсірудің өзекті мәселелерімен, дайындауды ұйымдастырумен, дәрілік өсімдіктердің химиялық құрамымен және сыныптамасымен, табиғатты ұтымды пайдалану негіздерімен, дәрілік өсімдік шикізатын дайындау процесінің әдістерімен және оны стандарттаумен, сондай-ақ дәрілік өсімдіктерді зерттеу саласындағы ғылыми зерттеулердің негізгі бағыттарымен таныстыру
8. **Міндеттері:**

- ғылыми дәлелденген өсіру әдістерін қолдануды зерттеу, тиісті сападағы өсімдік тектес дәрілік шикізатты алу үшін халықаралық стандарттардың талаптарын сақтау;
- жабайы өсетін және өсірілетін дәрілік шикізаттың құрамдас құрамының күрделілігіне және дәрілік өсімдіктерді өсіру, жинау (дайындау), өңдеу және сақтау кезінде олардың құрамдас бөліктерінің сипаттамаларын белгілеу үшін талдамалық әдістемелердің шектеулі мүмкіндіктеріне байланысты өсімдік тектес бастапқы материалдардың ұдайы өндірілетін сапасын қамтамасыз ету сапаны қамтамасыз етудің тиісті жүйесі талап етіледі.

9. Пәнді таңдауды негіздеу: Культивациялаудың тиімді іс-тәжірибесі және дәрілік өсімдіктерді (GACP) жинау – жоғары оқу орнынан кейінгі фармацевтикалық білімі бар мамандарды даярлау жүйесінде ерекше орын алады, өйткені дәрілік өсімдіктерді өсіру және жинау әрқашан зерттеушілердің назарын аударды. Мұндай дәрі-дәрмектердің кейбіреулері оларды клиникаларда сынағаннан кейін заманауи медицинада қолданылды және дәрілік өсімдіктерден алынған заттар маңызды орын алады. Культивациялаудың тиімді іс-тәжірибесі және дәрілік өсімдіктерді (GACP) жинау фармакогнозияны негізгі пән ретінде зерттеудің арнайы пәні болып саналады. Культивациялаудың тиімді іс-тәжірибесі және дәрілік

өсімдіктерді (GACP) жинау пәні өсімдік шикізатын өсіру кезінде дәрілік өсімдік шикізатын жинауға және жинауға, дәрілік өсімдіктердің ресурстарына, дәрілік өсімдіктердің көздеріне ұтымды және ұқыпты қарауға байланысты мәселелер шеңберін қарастырады минералдық және жануарлардан алынатын шикізат, өсімдік шикізатын өңдеу және оларды медицинада қолдану.

10. Оқыту нәтижелері (құзыреттіліктер):

Білімі (когнитивтік сала)	Біліктілігі мен дағдылар (психомоторлық сала)	Жеке тұлғалық және кәсіби құзыреттіліктері (қатынастар)
<p>-Қағидалардың негізгі мақсаты дәрілік өсімдік шикізатын тұтынушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін дәрілік өсімдік шикізатының сапасын қамтамасыз етудің тиісті жүйесін құру, сондай-ақ персоналдың біліктілігінің төмендігі және дәрілік өсімдік шикізатының тиісті сапа стандарттарын белгілеу арқылы бақылаудың болмауы салдарынан ұқсас өсімдіктердің ықтимал шатасуын және қоршаған ортаға зиян келтіруді болдырмау болып табылады.</p> <p>-Дәрілік өсімдік шикізатын өсіру, жинау (дайындау), өңдеу және сақтау кезеңдерінде САПАНЫҢ төмендеуін болдырмау үшін және микробиологиялық жүктемені барынша азайту үшін ЕАЭО - ға мүше мемлекеттердің гигиеналық талаптар мен санитарлық нормаларды қолдану саласындағы заңнамасының сақталуын, сондай-ақ дәрілік өсімдік шикізатын ұқыпты өңдеуді қамтамасыз ету қажет.</p> <p>- Химиялық сынақ зертханаларында жұмыс істеу қауіпсіздігі, стандарттау, стандарттар, стандарттау кезінде қолданылатын заңдар, дәрілік өсімдіктер, дәрілік өсімдік шикізаты туралы</p>	<p>-Тиісті сапаны қамтамасыз ету үшін қажетті дәрілік өсімдік шикізатын өндірудің аса маңызды кезеңдеріне қосымша талаптар белгіленеді. Қағидалар дәрілік өсімдік шикізатын жинаумен (дайындаумен) және өсірумен айналысатын дара кәсіпкерлер мен шаруашылық жүргізуші субъектілерден бастап дәрілік өсімдік шикізатын өндірушілер мен дистрибьюторларға дейінгі өндіріс процесінің барлық қатысушыларына қолданылады. Дәрілік өсімдік шикізатын өндірушілер мен дистрибьюторлар осы Қағидалардың талаптарын сақтауға, олар орындайтын барлық іс-әрекеттерді серияға арналған құжаттарда (дерекнамада) құжаттауға және дәрілік өсімдік шикізатын өндіру процесінің барлық қатысушыларынан (егер өзгеше негізделмесе) осы Қағидалардың сақталуын талап етуге тиіс. ГТҚ сәйкес ЛРС қабылдау және талдау үшін іріктеу жүргізу, тауртану талдауының нәтижелерін статикалық өңдеу және ресімдеу.</p> <p>- ҚР Денсаулық сақтау саласындағы заңнамасын, халықаралық стандарттарды, олардың құрылымын және дәрілік өсімдік шикізатын дайындау, қабылдау қағидаларын, сақтау</p>	<p>- ҚР Денсаулық сақтау саласындағы заңнамасын, халықаралық стандарттарды, олардың құрылымын және дәрілік өсімдік шикізатын дайындау, қабылдау қағидаларын, сақтау мерзімдері мен шарттарына қойылатын талаптарды, Қазақстанның құқықтық жүйесінің негіздерін және т. б. регламенттейтін басқа да нормативтік-техникалық құжаттаманы білуін көрсетеді.</p> <p>Дәрігерлерге, фармацевтерге, халыққа оларды дайындау, қолдану және сақтау мәселелері бойынша кеңес беру үшін дәрілік өсімдік шикізаты туралы ақпаратты іздеуді және өңдеуді жүргізеді;</p> <p>- Студенттерге халықтық медицинадағы дәрілік өсімдіктер саласындағы ақпаратпен (оқу, анықтамалық, ғылыми) жұмыс істеу бойынша өз білімдері мен дағдыларын береді;</p> <p>- Дәрілік өсімдіктерге салыстырмалы талдау жүргізу және оларды халықтық медицинада қолдану; бауыр мен өт қабының аурулары үшін халықта қолданылатын өсімдіктерге салыстырмалы талдау жүргізу; несеп-жыныс мүшелерінің аурулары үшін халықта қолданылатын өсімдіктерге салыстырмалы талдау жүргізу.</p>

<p>жалпы ұғымды біледі. Өсімдік және жануар тектес дәрілік шикізатқа фитохимиялық талдау жүргізуді біледі. Докторанттың кәсіби қызметін жүзеге асыру үшін қажетті дағдылар мен дағдыларды қалыптастыруды біледі.</p> <p>- Дәрілік өсімдіктерді өсіру мен жинаудың (GACP) тиісті тәжірибесі, "дәрілік өсімдіктерді өсіру мен жинаудың (gacp) тиісті тәжірибесі" пәні өсімдік шикізатын өсіру кезінде дәрілік өсімдік шикізатын жинауға және жинауға, дәрілік өсімдіктер ресурстарына ұтымды және ұқыпты қарауға байланысты мәселелер шеңберін қарастырады минералдық және жануарлардан алынатын шикізат көздері, өсімдік шикізатын өңдеу және оларды медицинада қолдану.</p> <p>- Халықтық медицинадағы олекариялық өсімдіктер туралы білімді көрсетеді жоғары білімнен кейін фармацевтикалық білімі бар мамандарды даярлау жүйесінде ерекше орын алады, өйткені халықтық медицина мен халықтық емдеу құралдары әрдайым дәрігерлер мен зерттеушілердің назарын аударды.</p>	<p>мерзімдері мен шарттарына қойылатын талаптарды, Қазақстанның құқықтық жүйесінің негіздерін және т. б. регламенттейтін басқа да нормативтік-техникалық құжаттаманы білуін көрсетеді.</p> <p>- Студенттерге халықтық медицинадағы дәрілік өсімдіктер саласындағы ақпаратпен (оқу, анықтамалық, ғылыми) жұмыс істеу бойынша өз білімдері мен дағдыларын береді;</p> <p>- дәрілік өсімдіктерді және олардың халықтық медицинада қолданылуын біледі.</p>	
--	--	--

11.Әдебиет:

Негізгі:

1. Айдарбаева, Д. К. Растительные ресурсы Казахстана и их рациональное использование [Текст] : учебное пособие / Д. К. Айдарбаева. - 2-е изд. - Караганда : АҚНҰР, 2019. - 194 с

Қосымша:

1. Горянов, В. И. Лекарственные растения Южно-Казахстанской области [Текст] : справочник / В. И. Горянов. - Шымкент : Алем, 2017. - 152 с

2. Государственная фармакопея Республики Казахстан. Т. 3 [Текст] : монография / М-во здравоохранения РК. - 3-е изд. ; Утв. приказом М-ва здравоохранения РК. - Алматы : Изд. дом "Жібек жолы", 2014. - 872 с
3. Қазақстан Республикасының мемлекеттік фармакопеясы. Т. 3 [Мәтін] : монография / ҚР денсаулық сақтау министрлігі. - 1-бас. ; ҚР Денсаулық сақтау министрінің бұйрығымен бекіт. - Алматы : Жібек жолы, 2014. - 864 бет. с